

SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

Științele socio-umane la începutul mileniului III

Ediția a IX-a

REZUMATE

15 decembrie 2017

Sibiu

SECȚIUNEA I

ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE MEDIEVALĂ

Cercetări arheologice la Păuca – Biserica Ungurească Campania 2017

Ioan-Marian Țiplic

În localitatea Păuca (jud. Sibiu) se desfășoară cercetări arheologice sistematice începând din anul 2010 în cadrul sitului arheologic din punctul Biserica Ungurească. Încă din al doilea an de cercetări arheologice a fost descoperit un mormânt de incinerare cu depunerea resturilor cinerare în urnă. Necropola de incinerare (sec. VIII-IX) descoperită în anul 2012 face obiectul campaniilor arheologice începând din anul 2013 și până în prezent, fiind dezvelite deja peste 50 de morminte. În campania din vara anului 2017 pe lângă mormintele de incinerare cu urnă sau cu depunere direct în groapă a fost dezvelit și un mormânt dublu de inhumație și incinerare. În acest context este deschisă discuția lansată, încă din anii '60 ai secolului al XX-lea, de către Kurt Horedt, cu privire la biritualismul așa-numitului grup Mediaș și la cronologia acestui grup arheologic.

Morminte cu ofrandă animală din orizontul I de la Alba Iulia-Stația de Salvare (1979-1981)

Aurel Dragotă

Zona funerară de nord a municipiului Alba Iulia (Stația de Salvare și Str. Vânătorilor) a fost cercetată în mai multe etape, cu o intensitate diferită, condiționată în general de amenajările edilitare. Cercetările arheologice din perioada anilor 1979-1981 s-au derulat de un colectiv compus din Ștefan Pascu (Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj Napoca), M. Blăjan și I. Șerban (Muzeul Unirii din Alba Iulia).

În unele morminte, deasupra membrilor inferioare ale defuncțiilor (adulți, copii) a fost depusă ofrandă animală, constând din craniu/i și picioare de miel și bovideu. Astfel de resturi de animale care indică existența unor ceremonii funerare se pot semna în M. 72, M. 74, M. 497, M. 548, M. 551, M. 553, M. 607, M. 677, M. 680, M. 685 și M. 715. Unul dintre morminte (M. 624) conține vase ceramice, ofrandă de ouă și resturi de cărbune, putând fi încadrat între alte complexe ce datează sfârșitul primului orizont funerar.

Primul orizont funerar de la Stația de Salvare, cunoscut în literatura de specialitate și sub numele de cimitirul II este sincron cu așezarea și necropola de la Blandiana A. Sub aspect terminologic s-au folosit sintagme ca grupul Blandiana A, faciesul cultural Alba Iulia-Dridu sau Dridu/civilizația balcano-dunăreană, lansate de exponenți diferiți (M. Comșa, R. R. Heitel, K. Horedt, H. Ciugudean). Din punct de vedere cronologic, faza I de la Stația de Salvare a fost datată între secolul al IX-lea și primele decenii ale secolului următor.

Demnitari și demnități laice din estul și sud-estul Regatului Ungar menționați în documentele emise în cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea

Alexandru-Florin Cioltei

Cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea, mai exact perioada cuprinsă între anii 1242-1300, a reprezentat pentru sud-estul și estul regatului Ungariei (provinciile actuale Banat, Crișana, Maramureș și Transilvania) un moment de importanță semnificativă. În acest interval structurile administrativ teritoriale regionale se definesc în urma procesului de reorganizare declanșat de regele Béla al IV-lea, ca urmare a invaziei mongole. Această perioadă marchează de altfel și finalul dinastiei arpadiene. Structurile administrative teritoriale și persoanele care s-au aflat în fruntea acestora au încercat să acapareze tot mai mult capital politic în detrimentul regelui Ungariei. Contextul politic a fost unul dinamic, astfel încât ne propunem să prezentăm evoluția funcției de duce, a celei de voievod și de comite în această perioadă, caracterizată prin conflicte civile evidențiate pe fondul unei autorități regale aflată în scădere.

Dublul nume și confesiunea voievodului Nicolae Alexandru

Ioan Albu

Două ipoteze au fost elaborate cu privire la dublul nume al voievodului Nicolae Alexandru, fiul lui Basarab Întemeietorul. Prima, conform căreia ar fi dobândit numele Nicolae prin botez / rebotezare, iar cea de-a doua, prin călugărire *in articulo mortis*. O a treia ipoteză, avansată recent, este că dublul nume al voievodului reprezintă adăugarea patronimului Sfântului Nicolae în cinstea campaniei victorioase a domnului împotriva tătarilor și că ar fi folosit numele de Nicolae după bunul plac. În vreme ce ultima ipoteză poate fi cu greu acceptată, deoarece toate documentele din timpul vieții sale îl desemnează exclusiv ca Alexandru, primele două ipoteze merită investigații suplimentare.

Mănăstiri augustiniene în Transilvania medievală (Alba-Iulia, Turda, Dej)

Corina Hopârtean

Către finalul secolului al XIII-lea, prezența ordinilor mendicante în Transilvania crește datorită Ordinului Sf. Augustin. Călugării acestui ordin, cunoscuți drept *augustinieni* au fost recunoscuți ca atare printr-o bulă emisă în 1262 de către papa Urban al IV-lea. Documentele prezenței și activității lor în Transilvania se intensifică din secolul al XIV-lea. În această perioadă, activitățile de convertire, care i-au consacrat pe dominicani și pe franciscani scad în intensitate, astfel încât augustinienii în Transilvania se vor remarca sub alte aspecte. Printre altele, se pare că aceștia aveau obligația de a înființa și școli în interiorul conventurilor. În Transilvania, ei au dezvoltat așezăminte în Alba Iulia, Turda și Dej. Astfel, demersul nostru reprezintă o conturare a prezenței acestora, a activității și a importanței acestor trei așezăminte în Transilvania medievală.

Căi de comunicație și transport în evul mediu: drumurile de plai

Petre Munteanu Beșliu

Istoricii care au abordat subiectul drumurilor de plai au făcut-o teoretic, circumscris sentimentului național și doar indirect de la birou, în legătură cu fenomene istorice generale, de lungă durată și numai în legătură cu poporul român. Abordarea mea pornește de la concretul cărărilor și al drumurilor de sub munții Carpați sau de peste ei, în legătură cu un subiect bine cunoscut mie, cel al cetățitorilor din hotarele (nu de la granițele) Transilvaniei medievale.

Subiectul a fost în atenția mea timp de 20 de ani, iar amintirile și recunoștința se îndreaptă și se leagă de tovarășii de călătorie dispăruți, în primul rând de Werner Fink.

Despre arheologie, legi și descoperitori de comori la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Vasilica Mîrza

Descoperitorii de comori sau de obiecte și monumente antice din perioada vizată în titlu fac subiectul multor dosare din Arhiva Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, a Prefecturilor, Primăriilor, Arhiva Muzeului Național de Antichități etc. Această mină de informații nu a fost până acum valorificată istoriografic decât tangențial. Comunicarea evidențiază tipologia descoperirilor,

calitatea descoperitorilor, circuitul legal necesar obținerii autorizațiilor de cercetare/săpătură. Cererile adresate autorităților de către acești descoperitori de comori ascunse în pântecul pământului oferă informații interesante despre imaginarul și valorile unei lumi pierdute. Strădaniile instituțiilor centrale de a stăvili un fenomen scăpat de sub control, conduce la apariția primelor legi de protejare a monumentelor și patrimoniului arheologic.

O spadă medievală descoperită întâmplător sau nu?...

Problema detecției și a detectoarelor de metal

Zeno-Karl Pinter

În luna octombrie a anului 2017, la Direcția pentru Cultură a Județului Sibiu, un cetățean din Șeica Mare (jud. Sibiu) a anunțat descoperirea unei spade medievale. Piesa a fost descoperită cu ajutorul detectorului de metale pe care cetățeanul îl deține legal, iar anunțarea descoperirii fără dizlocarea materialului arheologic reprezintă un fapt inedit. Prin urmare s-a solicitat autorizație de cercetare preventivă și s-a efectuat un sondaj arheologic în prezența descoperitorului și a reprezentantului Direcției pentru Cultură Sibiu, prilej cu care spada a fost prelevată și predată laboratorului de conservare a Muzeului Brukenthal, unde în prezent se află în proces de conservare și restaurare. Arma descoperită este o spadă grea pentru lovit, tipică pentru cavaleria grea a secolelor XII-XIII, destul de comună în Transilvania de Sud și Sud-Est, unde este în general atribuită coloniștilor sau Cavalerilor Teutoni.

Din nou despre patrimoniul arheologic din România: între paradigmă și realitate (1989-2017)

Marius Mihai Ciută

Subiectul, abordat și anul trecut în cadrul sesiunii *Sibiu – centru al cercetărilor umaniste* organizate de ICSU, este departe de a fi epuizat, mai ales că ultimele săptămâni ne aduc noi și noi situații concrete (detectoriști, arheologi, legislativ, patrimoniu distrus).

Intervalul 1989-2017 va rămâne în evoluția istorică a atitudinii față de patrimoniul cultural național din România, ca o *perioadă a marilor distrugeri*, a celor mai sistematice și celebre jafuri din siturile arheologice, a celor mai frecvente braconări ale contextelor păstrate *in situ*, dar și a celor mai neinspirate intervenții, declarate ca protective, efectuate asupra monumentelor arheologice de către instituțiile publice. Dacă în ceea ce privește activitățile desfășurate de nespecialiști în domeniul cercetării arheologice – și aici ne referim în primul rând la categoria

detectoriștilor/căutătorilor de comori – ar exista o *ipotetică circumstanță atenuantă* (sic!) ce le-ar putea fi atribuită, și anume necunoașterea valorii patrimoniale a contextului arheologic, nu același lucru se poate afirma despre entitățile de la care ne-am aștepta să ia tocmai deciziile optime privind protejarea patrimoniului arheologic, și care, prin atitudinea și faptele lor, favorizează, provoacă sau chiar justifică, de pe înalte poziții de responsabilitate, pierderea acestui patrimoniu, iar uneori merg până acolo unde se transformă în veritabili *apărători* ai celor care se fac vinovați tocmai pentru aceste fapte.

Rolul și importanța Sibiului în arheologia urbană din Transilvania

Maria Crîngaci Țiplic

Arheologia urbană a înregistrat în Transilvania un progres vizibil în ultimele două-trei decenii. În orașe precum Alba Iulia, Bistrița, Brașov, Baia Mare, Dej, Cluj-Napoca, Lugoj, Orăștie, Oradea, Sebeș, Sfântu Gheorghe, Sibiu, Sighișoara, Timișoara, Târgu Mureș, Turda s-au efectuat ample cercetări. În stadiul actual al cercetărilor, Sibiul se detașează față de celelalte centre urbane prin rezultatele obținute dinspre arheologia medievală urbană și prin amploarea cercetărilor arheologice care s-au desfășurat pe suprafețe ample în interiorul centrului istoric al Sibiului.

SECȚIUNEA II

ISTORIE PREMODERNĂ ȘI MODERNĂ

Procesul dintre episcopul Franciscus Várdai (1513-1524) și provisorii săi, Thomas și Andreas de Szentmihály

Mihai Kovács

Comunicarea își propune să reconstituie detaliile procesului dintre episcopul Franciscus Várdai și provisorii săi, Andreas și Thomas Szentmihályi, judecat la curtea regală. Procesul a pornit la începutul anului 1524, din cauza unor nereguli constatate în darea de seamă a lui Thomas Szentmihályi, provisor al cetății de la Alba Iulia. Episcopul a decis încarcerarea lui Thomas și a fratelui său, Andreas, provisor de Gilău, pe care nu i-a eliberat, în ciuda insistențelor regelui Ludovic II. Procesul nu s-a încheiat odată cu moartea episcopului, ci a fost continuat de frații acestuia, care au ajuns la o înțelegere cu Thomas și Andreas Szentmihályi.

Numeroasele documente emise de-a lungul procesului permit observarea funcțiilor îndeplinite de familiarii episcopali, respectiv reconstituirea rețelelor sociale din centrul ecleziastic de la Alba Iulia și de la curtea regală. Conflictul dintre episcop și foștii săi provisorii a făcut posibilă păstrarea unor dări de seamă, care relevă modul în care a fost administrat domeniul episcopal în prima jumătate a secolului al XVI-lea.

Profilul liturghiei luterane din Transilvania prin prisma unei tipărituri a bisericilor Principatului Mecklenburg

András Bándi

Unul dintre principalele deziderate ale Reformei a fost modelarea liturghiei Bisericii în funcție de principiile inspirate de Sf. Scriptură. În Transilvania prima „misă evanghelică” se oficiază în toamna anului 1542, la Brașov. Johannes Honterus propune o reformă liturgică bazată pe eliminarea elementelor care contravin principiilor sale protestante. În acest sens publică o rânduială a slujbelor în anul 1547, care însă se dovedește a fi prea sumară pentru uzul cotidian al pastorilor sași. Aceștia din urmă au căutat inspirație pentru textele proprii fiecărui „sezon” din anul bisericesc prin tipărituri asemănătoare din Germania. Exemplarul liturghierului mecklenburghez tipărit la Wittenberg în anul 1554, păstrat la Arhiva Centrală a Bisericii Evanghelice C.A. din România (Sibiu) este o dovadă clară a marii nevoi de asemenea tipărituri în epocă, iar, prin însemnele conținute, a creării unui instrumentar liturgic neschimbat timp de două secole.

Considerații preliminare pentru o istorie a arsenalului sibian între 1552-1556

Liviu Cîmpeanu

În timpul prelucrării documentelor pentru proiectul „Digitizarea documentelor medievale din Arhivele Naționale ale României” am identificat circa 150 de documente privitoare la istoria arsenalului înființat de autoritățile militare habsburgice la Sibiu, în perioada 1552-1556. Documentele (originale) sunt păstrate la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, în Colecția de acte fasciculate (98 cote), Colecția Brukenthal (34 cote) și Colecția Magistratul orașului și a scaunului Sibiu (18 cote). De asemenea, colegii de la București au prelucrat coligatul lui Conrad Haas despre artilerie și asediu, păstrat la Sediul Central al Arhivelor Naționale ale României din București, în colecția de manuscrise.

Imaginile tuturor acestor documente au fost încărcate pe arhivamedievala.ro și constituie o bază de date deosebit de vastă și variată, privind înființarea și funcționarea arsenalului imperial de la Sibiu, precum și activitatea personalului său, în frunte cu bine-cunoscutul Conrad Haas. Ne propunem valorificarea acestei „colecții” într-un studiu amplu, ale cărui preliminare le expunem în prezentarea de față.

Sistemul fiscal urban într-un oraș premodern. Studiu de caz: Sibiu

Julia Derzsi

Deși studiile majore privind istoria economică și financiară a orașelor s-au axat în primul rând pe dezvoltarea instituțională, recent istoricii au început să privească finanțele urbane ca un indicator al relațiilor socio-economice dintre cetățeni și oraș, respectiv oraș și autoritatea centrală. Proiectele noi de cercetare privind fiscalitatea urbană se concentrează nu atât pe politicile fiscale ale municipalităților, cât pe ansamblul sistemelor fiscale, și anume: pe bugetele orașelor, variațiile acestora în corelație cu schimbările demografice, creșterea obligațiilor fiscale față de domnia aflată în plin proces de statalizare și birocratizare, creșterea costurilor de administrație urbană și a lucrărilor publice etc. Este o perspectivă care abordează raportul dintre economia și fiscalitatea unui oraș, având în vedere relațiile multiple dintre guvernarea centrală, oraș și cetățeni.

Prezentarea noastră are ca scop examinarea sistemului fiscal dintr-un oraș premodern, Sibiu, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Vom încerca să răspundem la următoarele întrebări: care a fost cuantumul bugetului municipal al Sibiului și cum s-a raportat acesta la cererile financiare ale guvernării centrale, care a fost ritmul de impozitare în oraș, ce posibilități financiare aveau locuitorii, ce venituri realiza orașul în suplimentarea sumelor obținute din impozite directe și indirecte, ce angajamente își luau administratorii orașului ca obligații sociale față de guvernul central, ori față de cetățeni?

Morile oraşului Sibiu în documente cartografice din secolele XVII-XVIII

Andrei Nacu

Majoritatea vechilor mori ale Sibiului erau situate de-a lungul râului Trinkbach și a Canalului Morilor (*Mühlkanal*), cea mai veche moară fiind atestată documentar în 1367. Aceste structuri sunt figurate inclusiv în primele reprezentări cartografice ale oraşului. Planurile pe care le vom prezenta, realizate de ingineri militari ai armatei habsburgice între sfârşitul secolului al XVII-lea și a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, oferă o imagine completă asupra distribuției morilor de pe teritoriul Sibiului. Printre cele mai detaliate documente cartografice sunt cele întocmite de locotenent-colonelul Jakob Ludwig Sulli (1749) și de echipa – condusă de maiorul Rebain – care a realizat inspecția fortificațiilor Sibiului în anul 1751. Alături de planuri, descrierile contemporane ale oraşului, cum sunt cele realizate de Georg Soterius sau Martin Hochmeister, ne permit să stabilim cu precizie, în cele mai multe cazuri, tipul morilor (de cereale, de făină, de scoarță, de praf de pușcă etc).

Contribuția arhitectului Johann Freywald la zidirea catedralei din Iași (1833-1837)

Mihai Mirza

Originar din Imperiul Habsburgic, Johann Freywald a făcut carieră de arhitect și inginer în Țările Române, timp de trei decenii și jumătate (1802-1837). Principalele edificii care se leagă de numele său sunt: Palatul domnesc și catedrala din Iași, conacul familiei Roset de la Ruginoasa și palatul Roseti-Roznovanu din Iași. Atât în Moldova, cât și în Țara Românească, arhitectul austriac s-a aflat în slujba domniei, având statut oficial de „arhitect al statului”. Pietruirea pentru prima dată a ulițelor la București și Iași se leagă tot de numele lui Freywald.

Deși bogată și îndelungată, activitatea „arhitectonului” austriac este prea puțin cunoscută. Participarea sa la construirea catedralei din Iași a stârnit unele controverse printre istorici. Unii au mers până acolo încât i-au pus sub semnul întrebării calitatea de arhitect al acestui edificiu, alții s-au străduit să afle motivele pentru care nu a dus la bun sfârșit zidirea catedralei, lăsând această sarcină în seama polcovnicului Nicolai Singurov. Ca în multe alte cazuri, rezolvarea necunoscutelor istoriei se găsește în arhive, iar acest lucru este valabil și în situația de față.

Documente privind istoria oraşului Braşov 1886-2017. Contribuții la istoria apariției seriei de editare de documente în lumina unor surse noi de arhivă

Thomas Şindilariu

Seria *Documente privind istoria oraşului Braşov*, din care au apărut 11 volume și 3 suplimente (al patrulea este sub tipar) este modalitatea în care au fost editate cele mai importante izvoare istorice legate de evoluția Braşovului și a Țării Bârsei începând cu epoca modernă timpurie.

Studiul de față a fost prilejuit de descoperirea subfondului arhivistic al Comisiei pentru editarea izvoarelor istorice ale Braşovului în cadrul marelui fond „Primăria oraşului Braşov” din cadrul Serviciului Judeţean Braşov al Arhivelor Naţionale. Pentru prima dată devine astfel posibil să înţelegem mai bine factorii care au determinat ritmul de apariție a seriei *Documentele Braşovului* și care a fost poziția și rolul Comisiei pentru editarea izvoarelor ca și comisie orăşenească. Propunem o trecere în revistă a istoriei apariției seriei *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt / Documente privind istoria oraşului Braşov* și o primă analiză a factorilor organizatorici, biografici, politici și economici care au influențat apariția acestei serii de editare a documentelor istorice în decursul ultimilor 131 de ani.

Planurile oraşului Focşani de la mijlocul secolului al XIX-lea

Dan Dumitru Iacob

Dacă primele surse cartografice care surprind înfățișarea și structura oraşului Focşani datează din secolul al XVIII-lea, primele planuri topografice referitoare la acest oraş au fost realizate spre mijlocul secolului al XIX-lea. Dintre acestea din urmă ne vom referi, în special, la planurile din 1848 ale oraşului și moşiei Focşanii Munteni și la planul austriac din 1855. Foarte puțin cunoscute, ultimul fiind chiar inedit, planurile respective reprezintă, pentru prima dată, topografia detaliată a oraşului, cu informații referitoare la: rețeaua hidrografică, parcelarea și numerele topografice ale proprietăților, clădirile, locațiile unor instituții, locurile virane, podurile, barierele, limitele localității etc. Prin potențialul lor documentar, aceste planuri sunt deosebit de utile pentru reconstituirea evoluției urbanistice a oraşului, precum și pentru clarificarea unor aspecte din istoria acestuia.

De la cafea turcească la nechezol: istoria consumului de cafea în spațiul românesc

Maria-Daniela Stanciu

Formele și mijloacele de pătrundere a cafelei în spațiul românesc sunt diferite de la zonă la zonă. Prezentul studiu urmărește diferențele căi de pătrundere a cafelei în Transilvania, Banat, Moldova și Țara Românească. Dacă în prima parte a studiului, vom acorda o atenție sporită consumului de cafea în spațiul urban transilvănean și bănățean din perioada habsburgică și dualistă, în partea a doua vom dezbate problema achiziționării și difuzării acestui produs în perioada comunistă, începând radiar din București, înspre provincie, urmărind relația centru-periferie. În baza surselor de arhivă, presă și memorialistică vom remarca modalitățile de adaptare și consum a acestui produs la realitățile românești.

Una dintre întrebările de cercetare este legată de modul în care consumul de cafea devine parte a culturii urbane, precum și formele de adaptare în perioade de criză. De interes pentru cercetarea de față sunt zonele de proveniență a cafelei, modul în care aceasta pătrunde în spațiul transilvănean în secolul al XVIII-lea, respectiv în Vechiul Regat, locațiile de unde putea fi cumpărată, respectiv consumată. Spațiul public, reprezentat de cafenele și restaurante juca un rol vital pentru consumul de cafea, așadar ne interesează să urmărim profilul și clientela acestora, ca parte a unei culturi urbane, care trece prin diferite forme și transformări de-a lungul secolelor XIX-XX.

SECȚIUNEA III

ISTORIA SECOLULUI al XX-lea

Adunarea generală a ASTREI de la Mediaș (1897)

Lucian Giura

Adunările generale anuale, momente importante în istoria „Asociațiunii”, locul de întâlnire, de afirmare și schimb de opinii ale fruntașilor, membrilor și susținătorilor „Astrei”, sunt considerate de exegeți ocazii așteptate și apreciate de românii înrolați în această mișcare culturală pentru paleta largă, bogată și diversificată de manifestări științifice, culturale și artistice, de valorificare a posibilităților culturale locale, de prezența pleiadei de cărturari din diversele domenii ale științei și culturii, de numeroși membri ai acesteia.

În conformitate cu hotărârea statuată în anul precedent, la Lugoj, adunarea generală anuală pe anul 1897, se desfășura în zilele de 27-28 august în orașul de pe malurile Târnavei Mari. Din hotărârile luate cu acest prilej menționăm: înființarea Muzeului național al românilor carpațeni, ridicarea unei Case naționale (azi, actuala clădire a Bibliotecii județene „Astra” din Sibiu) și a unui internat de băieți, tot la Sibiu.

Ordinul Bunilor Templieri în Sighișoara la începutul secolului XX

Nicolae Teșculă

Ordinul Bunilor Templieri a apărut în Statele Unite în 1850, ca o organizație fraternală pentru cumpătare și abținere, având ca model de organizare francmasoneria, membrii ordinului reunindu-se în loji. Ordinul permitea accesul în egală măsură pentru bărbați și femei și nu făcea deosebire de rasă. Din Statele Unite ale Americii, ordinul se va răspândi în Europa. Va apare și în Transilvania în mediul protestant evanghelic din orașele Sibiu, Brașov, Sighișoara, Bistrița, Orăștie, Sebeș, Mediaș etc. La Sighișoara până la debutul Primului Război Mondial va funcționa acest ordin sub conducerea medicului Josef Bacon.

Propagandă și mobilizare în Primul Război Mondial. Împrumuturile de război și implicațiile lor în Transilvania

Marin Balog

Prezentarea de față își propune să schițeze câteva aspecte privind implicațiile economice și financiare ale Primului Război Mondial, mecanismele și mijloacele prin care s-a susținut financiar acest conflict de o anvergură fără precedent în istoria Monarhiei Dunărene și a Europei în general. Vom analiza în primul rând modul cum împrumuturile de război au contribuit din punct de vedere financiar la susținerea nevoilor frontului, modalitățile prin care populația a fost chemată să susțină acest efort și, desigur, propaganda autorităților în acest sens.

Dacă bugetul cheltuielilor civile putea fi asigurat, cel puțin pentru început, din colectarea taxelor și a impozitelor, finanțarea războiului trebuia asigurată pe alte căi. Soluții nu erau multe: exporturile care să asigure resurse suficiente nu mai erau posibile în noua situație; de asemenea, accesul la finanțările de pe piața internațională de capital a devenit practic imposibil în condițiile de război. Ca urmare, singura soluție viabilă era apelul la împrumuturile interne care au devenit un instrument folosit de către stat pentru atragerea de la populație și bănci a resurselor financiare necesare susținerii efortului de război. Astfel, urmând exemplul Germaniei, Austro-Ungaria a lansat o campanie bine organizată de contractare la fiecare 6 luni a unor astfel de împrumuturi de pe piața internă. În total s-au realizat 8 împrumuturi.

Era considerată o datorie patriotică a fiecărui cetățean necesitatea susținerii cauzei războiului, toate aceste eforturi fiind considerate parte a unui veritabil „front intern, domestic” în care trebuiau, fără nici o excepție, angrenați toți cetățenii după forțele și capacitățile lor. Autoritățile au folosit numeroase canale de comunicare și mobilizare, biserica având în acest sens un rol deosebit de important, mai ales în lumea rurală, unde „preoții, consilierii de încredere și iubiți de popor în toate circumstanțele vieții”, erau chemați a se implica în acest proces de propagandă cu toată energia lor.

Sibiul anului 1918

Valeria Soroștineanu

În anul 1918 orașul Sibiu a devenit, ca și multe alte spații urbane din Ardeal, un oraș al incertitudinii atât în viața de toate zilele dar mai ales sub aspect politic, social și militar. Și pe parcursul acestui an, comunitatea din orașul Sibiu a continuat eforturile de a menține o anumită normalitate, deși situația devenise tot mai complicată din punct de vedere economic și tot mai neclară din punct de vedere politic. Transformarea sau drumul spre o metamorfoză a orașului a început odată cu luna noiembrie, când se organizează Legiunea Română și, în decembrie,

când armata română a intrat în oraș. Cu ultimul act prezentat, orașul intră în mod real în componența regatului român.

„Și Sebeșul a făcut Marea Unire...”

Personalități marcante ale Sebeșului implicate în realizarea Unirii

Mihai-Octavian Groza

Sfârșitul anului 1918 a fost marcat, pe fondul prăbușirii armatei și monarhiei austro-ungare, de o serie de convulsii sociale și politice, care au dus la realizarea unității naționale a românilor, fenomen general pentru întreg imperiul. Organismul politic chemat să înfăptuiască unitatea principalelor forțe politice românești transilvănene a fost Consiliul Național Român Central, constituit la sfârșitul lunii octombrie 1918. Alături de acesta, o serie de personalități ale vieții politice, culturale, bisericesti transilvănene și-au adus aportul atât pe plan local, cât și zonal, la realizarea Marii Uniri. Astfel, în intervenția noastră, într-un mod cât se poate de succint, ne propunem să prezentăm contribuția unor personalități marcante ale Sebeșului la realizarea actului de la 1 decembrie 1918. Înțelegem prin aceasta, contribuția adusă pe plan local și zonal la realizarea actului unirii în cadrul consiliilor și gărzilor naționale române, la contribuția adusă la organizarea adunării naționale de la 1 decembrie 1918, precum și la participarea la Alba-Iulia.

Valorificarea Anchetei ASTREI privind implicarea românilor transilvăneni în Primul Război Mondial cu ajutorul actualelor tehnologii informaționale

Ioan Popa

Demersul ASTREI de a oferi o imagine de ansamblu asupra felului în care Marele Război și-a pus amprenta asupra românilor transilvăneni a generat un material documentar voluminos (1922), valorificat într-o primă fază (1923) chiar de inițiatorul acestui demers, desfășurat sub forma unei anchete, Teodor Păcățian, președintele secției istorico-etnografice a ASTREI. Sub presiunea timpului și a volumului de informații, erorile au fost inevitabile. La distanță de un veac, noile tehnologii informaționale permit îmbunătățirea și îmbogățirea datelor sumative, respectiv a concluziilor. Spre ilustrare, am ales cazul comitatului Târnava Mică, parte a proiectului nostru care vizează publicarea rezultatelor finale pentru toate comitatele, respectiv plășile și comunele transilvănene, după structura administrativ-teritorială a anului 1910.

Alegerile parlamentare din 1926 reflectate în presa vremii

Alexandru Nicolaescu

Comunicarea propusă își dorește să analizeze modul în care au fost prezentate de periodicele vremii – atât politice cât și independente –, alegerile din anul 1926. Cadrul politic și legislativ în care s-a desfășurat consultarea electoratului este semnificativ pentru perioada interbelică, fiind pentru prima dată când toți cetățenii României Mari votau pe baza aceluiași act normativ, emis în ultimele zile ale guvernării liberale. Demersul nostru își propune să urmărească modul în care presa vremii a prezentat desfășurarea acestui eveniment, de la declararea „crizei” guvernamentale, numirea generalului Alexandru Averescu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri, prezentarea alianțelor electorale, desfășurarea campaniei electorale și a alegerilor, dar și prezentarea rezultatelor.

Cercetarea s-a bazat, în principal, pe analiza gazetelor care apăreau în 1926, precum cele politice: *Viitorul*, *Îndreptarea*, *Patria*, *Aurora*, *Apărarea Națională*, *Țărănismul*, *Democrația*, dar și pe ziarele independente precum *Adevărul*, *Dimineața*, *Foaia Poporului*, *Telegraful Român*, *Universul*, pe surse arhivistice și pe literatura de specialitate.

Activitatea unei filiale județene ARLUS. Mehedinți și Vâlcea. Studiu de caz

Răzvan Popa

Propaganda comunistă a fost un fenomen deosebit de complex, atât ca tehnici, mijloace și metode de propagandă, cât și ca aparat instituțional. Secția de Propagandă și Agitație din cadrul Comitetului Central al partidului era instrumentul central de îndrumare și control a întregului proces propagandistic de stat din România. Pe lângă această secție centrală existau la nivel regional și local filiale subordonate directivelor venite de la ideologia partidului care aveau ca scop realizarea unei României noi, bazate pe cultura proletară și realism socialist.

Pe lângă aparatul complex la nivel național, regional și local al Secției de Propagandă și Agitație, după același tipar de organizare existau și alte organisme create de partid pentru propagarea mesajului propagandistic, externe organizațiilor de bază ale partidului. Astfel, cu propaganda erau însărcinate și organizațiile de masă, precum Uniunea Tineretului Muncitor, Uniunea Femeilor Democate din România, Organizația de Pionieri, Frontul Plugarilor dar și Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică (ARLUS).

Raportat la celelalte instituții folosite în cadrul propagandei oficiale, ARLUS avea cel mai greu și cel mai ingrat rol, deoarece trebuia să facă o activă propagandă URSS-ului și poporului sovietic, promovat ca prieten și frate mai mare pentru poporul român. ARLUS era constituită încă din 1944, dar juridic este organizată prin Legea 36 din 1948. Având ca scop central promovarea poporului sovietic, mai

ales la începutul anilor 1950, ARLUS a dezvoltat o serie de filiale județene, mai apoi regionale (după reforma administrativă din 1952), iar în multe localități a avut și filiale locale, coordonate de la centrele județene sau raionale.

Activitatea ARLUS este puternică la începutul anilor 1950, ea reducându-se după 1958, odată cu începerea procesului de desovietizare. Din 1964, ARLUS este desființată ca rezultat direct al "*Declarației cu privire la poziția PMR în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*", în care Dej și PMR s-au disociat de Moscova sovietică, încercând să adopte o linie de conducere proprie.

Prezentarea are ca scop expunerea activităților realizate de o filială județeană ARLUS la începutul anilor 1950, pentru a observa impactul la nivel local al propagandei ARLUS, dar și cum conlucrau activiștii ARLUS cu celelalte organizații din aparatul propagandistic.

Comitetul Antifascist German din România (1949-1953). Sursele și istoriografia

Vasile Ciobanu

Cercetarea subiectului Comitetul Antifascist German este obligatorie pentru conturarea unei istorii complete a germanilor din România. O parte dintre documentele create de organizațiile CAG s-au mai păstrat până astăzi, dar nu sunt suficiente ori altele nu sunt date la studiu pentru că nu sunt prelucrate încă. Drept urmare, pe lângă cercetarea documentelor, se impune folosirea presei de limbă germană, total dirijată de partidul unic și redusă la cotidianul „Neuer Weg”. Interviuurile cu cei care au avut funcții la diferitele niveluri ale CAG sunt, în aceste condiții, printre cele mai folositoare surse.

Dar despre această organizație s-a mai scris. Cea mai competentă tratare a temei a realizat-o în ultimul timp Hannelore Baier, care a publicat câteva studii cu rezultatele investigațiilor sale. Alți câțiva autori (Annemarie Weber, Michael Kroner) s-au oprit tangențial asupra subiectului, în studii sau în lucrări mai ample, pe care comunicarea le inventariază critic.

Sursele și lucrările deja apărute pe această temă justifică o nouă cercetare amplă asupra Comitetului Antifascist German (1949-1953).

Contextul socio-politic care a favorizat realizarea filmului Pădurea Spânzuraților și locul acestei pelicule în istoria producțiilor despre Marele Război

Mihaela Grancea

Din 1964, s-a considerat că lupta de clasă era încheiată. La nivel de discurs public astfel de constatări se manifestau prin încercarea de a reduce interesul

pentru filmul de propagandă, prin ecrainarea operelor clasice ale literaturii române, mai ales a acelor care abordau și problematica proiectului național.

Din punct de vedere cultural, creatorii sistemului cultural comunist ajunseseră la concluzia că, în România, s-a creat o cultură de clasă, o elită loială și eficientă în opera de propagandă, culturalizare și recuperare („critică”) a patrimoniului cultural, a identității etno-culturale.

Filmul s-a bucurat de o critică favorabilă în presa culturală și de specialitate din România; se folosește conceptul de „școală națională”, ca peliculă fundamentală fiind integrat și filmul aflat în discuție.

Filmul lui Ciulei nu este în cinematografia perioadei un eveniment singular. Prima peliculă care a deschis problema Marelui Război, film care nu a fost influențat de efectele ideologice ale Războiului Rece este *Paths of Glory / Cărările gloriei* (Stanley Kubrick, 1957). Această operă a fost un demers curajos, un demers pacifist, o ecranizare de „stânga” (după romanul omonim al lui Humphrey Cobb, 1935) care a funcționat „ca un cartof fierbinte” pentru critica occidentală, îndeosebi americană (vezi „New York Times”, 1957).

Din filmul lui Ciulei, pe noi ne-a impresionat pregenericul care a fost inspirat, după spusele regizorului, de „un text al unui film documentar din timpul bătăliilor de la Verdun din 1916. A fost impresionat de expresivitatea privirii unui combatant dintr-o coloană nesfârșită de soldați” (noi, credem, mai degrabă, că este vorba despre finalul filmului *All Quiet on the Western Front / Nimic nou pe frontul de vest* (1930, SUA, Lewis Milestone); această producție americană se încheie cu o scenă antologică, preluată de Ciulei, soldații morți, suprapuși peste imaginea unui cimitir cu cruci albe, se uită înspre noi și mășaluiesc spre nicăieri. A fost un gros plan. La Ciulei, un soldat își întoarce capul, iar imaginea i-a prins privirea nedumerită, precum cea a soldatului dezertor James Hamp din *King and Country* de Joseph Losey.

Dacă filmul lui Stanley Kubrick *Paths of Glory / Cărările gloriei* deschide preocuparea constantă pentru drama individuală, filmul românesc aprofundează drama dezertorului. În filmul lui Ciulei, ofițerul Apostol Bologa este un alt voluntar, intelectualul sfâșiat între loialismul față de sistem și conștiința apartenenței etno-culturale, de o criză de identitate religioasă, de frica de a fi obligat să îi condamne la moarte pe țărani care au trecut peste interdicția de a ara pământul din zona de conflict.

Bologa este personajul căruia i se trezește conștiința de sine, dar și sila de război, și, poate, un nemărturisit sentiment de culpă; de unde ușurința cu care așteaptă moartea ca pe o eliberare; deși Bologa era îndrăgostit de o femeie simplă și luminoasă. Moartea sa era, într-un fel, o eliberare de zbuciumul sufletesc, episodul care încheia procesul de aflare a certitudinilor.

SECȚIUNEA IV

ETNOLOGIE

Aniversări 2017: Ovidiu Bîrlea 100

Ilie Moise

În contextul aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Ovidiu Bîrlea (13 august 1917 – 7 ianuarie 1990), autorul face o trecere în revistă a principalelor contribuții privind viața și activitatea cunoscutului etnolog. Este analizată îndeosebi corespondența lui Bîrlea cu familia, cu prietenii și colegii de breaslă. Nu sunt uitate nici reeditările unora dintre lucrările importante ale folcloristului: *Istoria folcloristicii românești, Metoda de cercetare a folclorului, Tipologia folclorului...* și volumele de proză. De asemenea, aduce în discuție revistele care au marcat aniversarea a 80, 90 și 100 de ani de la nașterea lui Ovidiu Bîrlea.

Impactul „noii etnografii” asupra muzeelor de etnografie universală. Studiu de caz

Adriana Avram

„Noua etnografie” nu mai este nouă. Cu toate acestea, schimbarea de paradigmă pe care a adus-o continuă să producă efecte și modificări asupra modului în care muzeele culturilor lumii, așa-numitele muzee de etnografie universală, abordează îndeplinirea misiunii asumate și a rolului pe care l-au primit ca mandat social. Studiul de caz se va concentra asupra modului de a conduce o cercetare de tip muzeologic atunci când se reconfigurează în totalitate un muzeu de acest tip – începând cu noi abordări ale modului de depozitare (orientate spre realizarea unui depozit vizitabil) și terminând cu reinterpretarea colecțiilor.

Temele prioritare vor fi: strategii preluate din „noua etnografie” pentru un plus de autenticitate față de subiectele abordate, pluralitatea „vocalor”, interogarea critică a modului de etichetare a realităților prezentate.

Cântece de nuntă din zona Avrigului

Maria Barna

Comunicarea este axată pe reliefaarea câtorva caracteristici ale folclorului muzical ce marchează ceremonialul nupțial tradițional din zona Avrigului.

Nunta, ceremonialul cel mai strălucitor prin fast, ocaziona performarea unui număr mare de cântece, de la cele de joc – *Pe su mână, Învârtită, Hațegană, Sârbă*, la cele specifice acestui ritual. „*Frunzuliță, frunzuliță verde, de stejar*”, interpretat de călărășii din Săcădate când plecau cu steagul după nași, „*Ia-ți mireasă, ziua bună*” – consemnat în Avrig, Racovița și Sebeșu de Jos, „*Goaghio, drăguceana noastră*”, cântat în Avrig în timp ce se îmbrăca mireasa, „*La fântânița de piatră*”, cântecul mirelui în Sebeșu de Jos, „*Ziori, ziori, dragi ziori*”, interpretat la sfârșitul nunții în Turnu Roșu, „*Arde focu-n paie ude*”, cântat a doua zi după nuntă în Sebeșu de Jos – toate ilustrează diversitatea repertoriului muzical de odinioară. Schimbările socio-economice din ultimul secol au dus la disoluții accentuate și la crearea unui hiatus în transmiterea informației de la o generație la următoarea, multe cântece fiind prezente doar în memoria colectivă și nu performate *in situ*, fapt constatat în timpul cercetărilor în teren derulate în 2017, în proiectul cultural „Cântece din Țara Oltului”, inițiat de CJCPCCT „Cindrelul-Junii” Sibiu.

Corpul în notele de călătorie ale lui Franz Binder

Maria Bozan

Apărute pentru prima oară în anul 1862, notele lui Franz Binder referitoare la „călătoria în Orient și viața lui în Africa” reprezintă o completare demnă de atenție la excepționala sa contribuție de colecționar de obiecte etnografice africane. Ne propunem o trecere în revistă și totodată o reflecție aplicată pe marginea temei corpului așa cum poate fi surprinsă în acest foileton ziaristic.

Autorul își redactează textul în spiritul literaturii geografice a epocii, transpunând în cuvinte o multitudine de informații alimentate de experiență. Elementul central în acest proces de cunoaștere rămâne percepția senzorială, ceea ce conferă corpului călătorului un loc central atât în întâlnirea pe care acesta din urmă o are cu oameni, locuri și obiceiuri noi, cât și în dialogul cu cititorul căruia el i se adresează.

Franz Binder își afirmă în mai multe rânduri interesul pentru obiceiurile și tradițiile neamurilor din locurile pe care le străbate. Regăsim, astfel, fragmente în care tradiția compunerii textelor impune pregnant văzul și determină o abordare descriptivă cu tonalități etnografice. Dar regăsim și linia redării situațiilor de excepție, cu exacerbările senzoriale inerente: corpul suferă de frig sau de căldură, de foame sau din cauza inconfortului mijloacelor de transport etc. În ambele direcții povestirea rămânând una personală, dar nu intimistă, oferă un bun teren pentru abordarea antropologică.

Transferul iconostasului bisericii din Tiur (30 octombrie–10 noiembrie 2017) Alba Iulia

Mirel-Vasile Bucur

Lucrarea se axează pe intervențiile recente de conservare și restaurare realizate de studenții de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia, obiectivul urmărit fiind cel al transferului Iconostasului bisericii din Tiur din expoziția permanentă în noul muzeu al icoanei – Museikon.

Prima etapă a însemnat demontarea elementelor componente, urmată de toaletarea acestora și pregătirea lor pentru transport, ultima etapă fiind montarea iconostasului în noua locație. Au existat intervenții de restaurare propriu-zisă precum: consolidarea unor elemente fragile, chituirii pe mici suprafețe, integrări cromatice.

În noul spațiu, iconostasul este bine pus în valoare, fiind de fapt prima dată când a fost montat așa cum a fost gândit inițial în Biserica din Tiur.

Țară, ținut, zonă etnografică

Valerie Deleanu

Tradiția românească păstrează până astăzi amintirea unor forme vechi de specificitate în privința locuirii în cadrul natural și realizarea unor forme corespunzătoare de civilizație, care au coexistat cu organizarea administrativă a teritoriului impus fie de realități străine, fie autohtone, în condițiile unei istorii medievale în cele trei teritorii – Țara Românească, Moldova și Transilvania, ultima trecută prin realități etnice complexe, alogene și băștinașe (timp de sute de ani). Din secolul al XX-lea (după cum erau cunoscute încă din secolul al XVII-lea și existente ca realități etno-istorice din secolele al X-lea și al XI-lea) specialiștii etnografi au delimitat zonele etnografice pe întinsul țării, prezentând ZONE cu forme specifice pe fondul unei continuități de civilizație și cultură populară unitară. În etnografia românească, conceptul de zonă etnografică a fost introdus la început de geografi, care utilizau conceptul de zonă din punct de vedere geografic, preluate de etnografi pentru că zonele geografice erau substratul unor zone de factură etnografică. Conceptul s-a diversificat în zone folclorice, zone de artă populară, dar în prezent coexistă cu conceptul de arie culturală folosit în Europa. În ce măsură mai e valabil specificul zonal al schemelor tradiționale, cu atât mai mult cu cât ele își schimbă componentele tradiționale sub influența fenomenelor moderne și în paralel cu extinderea conceptului de arie culturală? În etnografia românească, termenii de *țară, ținut, județ* sunt deseori utilizați ca un conținut al zonei etnografice, care, până în prezent, par a nu fi foarte contestați. Termenii sunt tradiționali, populari și s-au extins administrativ până în zilele noastre. Raportul

dintre acești termeni tradiționali și categoria de zonă etnografică susținută de etnologie prin tradiția sa, trebuie pus în legătură cu conceptul de arie, discuțiile fiind necesare mai ales ca o concluzie a apariției *Atlasului Etnografic al României*.

Aspecte privind culegerea informațiilor etnobotanice în mileniul trei

Constantin Drăgulescu

Modernizarea societății românești și-a pus amprenta și pe etnobotanică, în sensul că în ultimele decenii foarte rar s-au mai găsit localnici buni cunoscători ai plantelor, cu informații transmise prin viu grai din generație în generație. S-au pierdut nu numai nume populare de plante, ci mai ales credințe, ritualuri, legende cu și despre specii vegetale și multe întrebări ale acestora. Pierderea cunoștințelor populare despre plante este mult mai rapidă decât dispariția speciilor vegetale.

În ultimii ani, românii au devenit mai circumspecți, mai reci, nedeschizând poarta (cu rare excepții) străinilor, dialogul având loc peste gard, notarea informațiilor făcându-se în picioare. Tot mai multe persoane nu vor să fie înregistrate cu nume, vârstă, adresă de teamă că aceste informații vor fi folosite în defavoarea lor.

În etnobotanica românească există o serie de tendințe dintre care cea mai discutabilă este trecerea de la vocabularul popular (empiric) actual la folosirea unui model savant (științific). Motivele ar fi imprecizia și denotația vagă a modelelor empirice, consecință a variabilității de la o regiune la alta. Modelul științific se consideră a fi mai practic, caracterizat prin sistematicitate, nomenclatură binară, precizie denominativă, stabilitatea terminologică. Creat fiind în cabinet va avea, însă, o însușire definitorie, arbitraritatea.

Trădările tradiției, „pseudomorfoze” în tradiționalismul românesc sud-transilvan

Ana Grama

Când se trădează, dacă se trădează, cine pe cine trădează?, iată interogațiile, cumulate cumva, imanente intervenției noastre. Poate fi însăși *tradiția*, cu forța sa milenară (reală sau asumată ad-hoc!), cea care exercită o presiune *trădătoare*, inconfortabilă, chiar distrugătoare pentru grup? Sau, însuși grupul este cel ce *iese* din aria de influență, de sub dictatul unor norme, dintr-o determinare interesată, neînțelegere, superficialitate, inconștiență, ușurătate, lene, modă, incompatibilitate cu realitatea?

Ca *subiect-obiect* de cercetare, aici ne interesează identități formale și

informale, reale și imaginare din spectrul *relațiilor matrimoniale*, indivizi semnificativi în secolul al XIX-lea și prima jumătate a celui de al XX-lea. Din peisajul publicistic și al discursului public flamboiant dedicat micii istorii a epocii, iată, cu siguranță din motive mai mult decât întâmplătoare, lipsesc aproape cu desăvârșire cele despre mutații în *matrimoniu sud-transilvan*. Deși, el conține în sine chestiuni din cele mai subtile, esențiale cunoașterii *sufletului* nației, dar și manifestărilor identitare de mare expunere ale românilor.

Pentru crearea unui fundal nu putem evita invocarea unor *daturi* ale epocii, de la ritmurile noi ale circulației oamenilor și ideilor, diversificarea sistemelor de comunicare, cu o largă deschidere spre noul ambient tehnico-economic, consecutiv una a intereselor imediate și de perspectivă, schimbarea și multiplicarea beneficiarilor, cu conștientizarea și evaluare noilor stări etc. Detalierea propunerii noastre de interpretare oscilează între nevoia individuală și colectivă de *a fine tradiția căsătoriei într-un spațiu multicultural/etnic/religios*, copleșitor de sensibil și insistent susținută, la vedere și cu note sentimentale caracterizante. Toate acestea în directă relație cu aceea de *a o depăși*, într-un fel oarecare, tacit, cât și prin pleoarii-manifeste ce ajung la patriotism.

O „carte poporană” din secolul al XVII-lea: Istoria Sfinților Varlaam și Ioasaf de la India

Constantin Ittu

Studiul își propune să analizeze o carte veche românească tradusă de Udriște Năsturel, unul dintre marii boieri ai Țării Românești din veacul al XVII-lea. Subiectul cărții îl reprezintă legenda sfinților Varlaam și Ioasaf, legendă care își are obârșia într-un text sanscrit din veacurile II-IV d. Hr., dar care a ajuns în Europa medievală prin intermediul unei versiuni arabe din secolul al VIII-lea, precedată însă de o versiune maniheist-persană, care a stat la baza traducerii arabe. Este vorba despre legenda/viața lui Buddha, primită favorabil în Europa creștină medievală nu datorită dogmei sale religioase, ci grație mesajului său moral îmbrăcat în norme etice și ascetice.

Restaurarea unor veșminte preoțești

Vasilica Izdrailă

Veșmintele preoțești, datate în secolul al XIX-lea, sunt piese vestimentare confecționate în ateliere mănăstirești, din materiale industriale. Integritatea veșmintelor era grav afectată de factorii conjuncturali care au acționat de-a lungul vremii. Intervenția a fost una complexă, pentru că a adus în fața restauratorului

obiecte din materiale compozite, țesături și benzi decorative cu fire textile și metalice, dantelă din bandă metalică, fire vopsite sau culoare naturală pentru coasere și brodare, franjuri, paiete etc.

Starea de conservare înainte de restaurare era una foarte precară. Degradările multiple extinse pe toată suprafața, datorate în principal uzurii funcționale și atacului biologic, pot fi descrise astfel: depuneri de praf și murdărie; pete penetrate în structura materialelor; pete de ceară; rupturi, deșirări, sfâșieri, pierderea pe zone extinse a materialelor constitutive; plieri, șifonări, deformarea și gonflarea țesăturii; tocire, scămoșare, dezorganizarea structurii țesute; transformarea cromatică a firelor vopsite; oxidarea firelor metalice; îmbătrânirea, fragilizarea și deshidratarea fibrelor textile.

Lucrările de restaurare efectuate au avut ca scop salvarea obiectelor și redarea lor în circuitul expozițional. Abordarea a fost una diferențiată, potrivită fiecărui obiect. Restabilirea unității, a imaginii originale, în acord cu principiile conservării și restaurării obiectelor de patrimoniu, a ridicat probleme de etică și estetică.

Spectacolele de teatru muzical coregrafic, între cultura tradițională și artele spectacolului

Silvia Macrea

Comunicarea aduce în prim-plan spectacolele de teatru muzical coregrafic, dedicate culturii tradiționale. Este necesar ca acest tip de spectacol folcloric, mai puțin abordat de cercetători și artiști, să fie privit atât din perspectiva promovării culturii tradiționale, cât și a conceptului de spectacol, bine ancorat în necesitățile artistice ale artelor spectacolului de secol XXI. În acest context, caracteristicile specifice ale spectacolelor de teatru muzical coregrafic sunt ilustrate de producțiile puse în scenă de Ansamblul Folcloric Profesionist „Cindrelul-Junii Sibiului”. Impactul pozitiv al acestor spectacole poate fi observat atât prin promovarea patrimoniului cultural tradițional autentic, cât și prin interesul tot mai mare, manifestat de artiști și public.

Preferințe ambientale și imagistice în decodificarea personalității din perspectivă etno-antropologică

Amalia Pavelescu

Prezentarea oferă o imagine panoramică a reprezentărilor imagistice preferate de către mulți români din mediul privat și social, rural și urban, într-un context socio-cultural bine definit, cu trimiteri înspre trecut și în prezent. Studiul prezintă o succintă descifrare a codurilor și mesajelor ascunse în spatele acestor preferințe imagistice.

Statornicia obiectelor: povestea unei colecții de ceramică

Karla Bianca Szente

În 16 decembrie 2017 se împlinesc 3 ani de când etnograful și colecționarul sas, Horst Ernst Klusch nu mai este printre noi. S-a născut la 12 mai 1927 la Sibiu, într-o familie de intelectuali sași, a fost învățător în localitatea Reciu, județul Alba, director la Școala generală nr. 3 din Sibiu, inspector cu probleme de muzee la Comitetul județean de Cultură din județul Sibiu.

Horst Klusch a fost inițiatorul „Târgului olarilor sud german din Diessen am Ammersee” (Germania) – 1980, inițiatorul Târgului olarilor din Klagenfurt – 2000 (Austria), membru fondator al curatorului Fundației Brukenthal. Concepe și organizează Muzeul sătesc din Cisnădioara (1971) și Muzeul de istoria țesutului din Cisnădie (1973). A fost redactor-șef adjunct la revista „Studii și comunicări de etnologie” din Sibiu, redactor al publicației „Convergențe transilvane”, colaborator la revistele „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”, „Transilvania”, „Revista de etnografie și folclor”, „Keramik” (R.F.G.), autor al mai multor studii despre ceramica transilvăneană, podoabe de aur și port popular din Transilvania.

Pasiunea de a colecționa naște oameni cu suflete mari, ale căror tărâmurii spirituale sunt fără margini, pasiune pe care o veți înțelege din ultimul interviu acordat de Horst Klusch în 30 octombrie 2014.

Arhiva de folclor Sibiu la patru decenii de la înființare

Andreea Buzaș

Comunicarea prezintă, pe scurt, materialele inedite ale *Arhivei de Folclor a Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu*, văzută în contextul celorlalte arhive științifice de acest gen din țară și având un rol bine conturat în conservarea identității și în valorizarea culturii populare din România. Lucrarea se constituie, totodată, într-o pledoarie pentru uniformizarea sistemului de accesare a informațiilor provenite din arhivele instituționalizate, din arhivele muzeelor etnografice precum și din arhivele centrelor județene de conservare a culturii tradiționale.

SECȚIUNEA V

ISTORIA CULTURII

Odiseea unei capodopere: Proveniența tabloului „Ecce Homo” de Tițian în Pinacoteca Brukenthal

Daniela Dâmboiu

Proveniența tabloului lui Tițian „Ecce Homo” în Pinacoteca Brukenthal poate fi urmărită aparent până în atelierul lui Tițian. În cei peste 450 de ani de când a fost creat, tabloul a traversat următoarele locații, colecții și evenimente: Veneția, foarte probabil în casa sculptorului și colecționarului Allesandro Vittoria (cândva după 1560/1565 până în 1608) și cabinetul de artă al bogatului comerciant Bartolomeo della Nave (1608–1638); Anglia, unde a fost expedit din Veneția în mai 1638; Londra (1639–1649), în conacul din Chelsea al lui James, al treilea Marchiz de Hamilton – fostă reședință a Regelui Henric al VIII-lea al Angliei și casa în care a copilărit Regina Elisabeta I; Olanda, trimis acolo după executarea Marchizului de Hamilton în 9 martie 1649; Bruxelles, în galeria Arhiducelui Leopold Wilhelm din Palatul Coudenberg (1650/1651–1656); inclus în primul catalog al unei colecții de artă din lume, realizat de David Teniers II în 1660; Viena, expus în Galeria Stallburg (1659–c.1773/1776); trimis de Brukenthal de la Viena la Sibiu între 1774–1777; expus în Sibiu – capitala Provinciei Transilvania –, în galeria privată a lui Brukenthal (din c.1783, la etajul al doilea al clădirii dinspre stradă), cu o întrerupere de câțiva ani în timpul Primului Război Mondial, când a fost trimis spre depozitare la Viena, apoi la Budapesta (1914/1915–1919); restaurat la Sibiu sau la Viena (?) în 1899, proces în cursul căruia a fost probabil scurtat în partea de jos (aproximativ o jumătate din palma mâinii drepte a lui Isus); furat din muzeu în 1968 și găsit după 30 de ani, în 1998, în SUA; în cele din urmă s-a întors acasă, în Galeria de Artă Europeană a Muzeului Național Brukenthal, în 1998, fiind reînregistrat în inventarul muzeului.

Pietro Testa (1612-1650). Restituiri

Maria Ordeanu

Pietro Testa (1612-1650) este un artist mai puțin cunoscut, activ la Roma în deceniile trei și patru ale secolului al XVII-lea. Desenator și gravor apreciat încă din timpul vieții sale de către artiștii și teoreticienii timpului, Pietro Testa a avut și o recunoaștere postumă, mai ales printre colecționari, gravurile sale fiind considerate rarități.

În colecția de stampe a baronului Samuel von Brukenthal sunt documentate

patru lucrări ale artistului, achiziționate la Viena în anii 1785–1786.

Descoperirea unei alte gravuri semnate de Pietro Testa într-un album miscelaneu, constituie prilejul unei reevaluări a creației artistului. Stampa „Răzbunarea lui Achile” făcea parte dintr-un ciclu de gravuri dedicate „Istoriei lui Achile”, din care artistul a finalizat doar trei planșe.

Stampa descoperită în colecția Muzeului Național Brukenthal nu a fost catalogată până în prezent. Comunicarea prezintă o primă interpretare a acestei lucrări, cu referiri la opera grafică a lui Pietro Testa, recuperată critic în ultimele decenii ale secolului XX și la începutul secolului XXI.

Cartea străină în Sibiu în perioada iluministă

Liliana Popa

Sibiul număra printre locuitorii săi relativ mulți știutori de carte, printre care numeroși cunoscători de limbi străine, mai ales de franceză și italiană, în afară, bineînțeles, de latină. În lucrarea *Schriftstellerlexikon der Siebenbürger Sachsen* apar peste treizeci de nume de sibieni activi pe plan literar în perioada de sfârșit de secol XVIII și primelor decenii din cel următor, care ne interesează. Despre șase dintre ei se spune textual că știau una sau mai multe limbi străine. În acest context, creșterea interesului pentru cartea redactată în alte limbi decât cele tradiționale, germana și latina, pare o consecință firească.

Pentru a ilustra cele afirmate, ne vom referi în continuare la trei materiale care conțin informații credem noi, convingătoare.

Ne vom referi, astfel, la biblioteca unui *quasianonim* bibliofil din Sibiu, cel care semnează Oberkommissär Fellner, bibliotecă pe care el o donează Gimnaziului, însoțită de un amplu inventar. Spre cinstea lui Fellner trebuie spus că el nu s-a mulțumit să colecționeze aceste cărți, ci le-a și citit și chiar le-a conspectat. Frapantă este siguranța cu care „scriitorul” se servește de toate aceste limbi, lăsând impresia că ele îi sunt la fel de familiare.

Ne vom referi apoi la inventarul cărților aflate în librăria Barth-Gromen Gänselmayr în momentul încetării activității ei, la 1792, inventar care cuprinde cărțile rămase nevândute și care cuprinde un număr de 3447 de titluri de cărți nelegate însumând 6460 exemplare.

Două texte satirice în versuri de la începutul secolului al XIX-lea

Ioan-Nicolae Popa

În anul 1886, în *Foița Tribunei* a fost publicat un text satiric în versuri, cu titlul „Bărbatul și nevasta”, trimis de un bănățean, cu mențiunea că a fost descoperit într-un manuscris miscelaneu din anii 1812-1817. Între acest text și cel

al scrierii lui Vasile Aaron „Vorbire în versuri de glume întră Leonat, bețivul bărbat din Longobarda, și întră Dorofata, muierea sa” (tipăritură din a cărei primă ediție, apărută, posibil, în 1803, nu s-au păstrat exemplare) există asemănări, dar și multe deosebiri, concluzia fiind că ar putea fi inspirate de o sursă comună, aflată în circulație în spațiul românesc transilvano-bănățean la începutul secolului al XIX-lea.

Pictura transilvăneană în contextul artei românești

Valentin Mureșan

În cadrul istoriei picturii românești, mai persistă încă ideea preconcepută că arta din Transilvania este mai puțin reprezentativă și mai redusă ca valoare decât pictura din Moldova și Muntenia, respectiv din Regatul României (după 1881). Acest fapt a determinat abordarea ei mai restrânsă ca fenomen artistic și o mai sumară analiză și evaluare a pictorilor ardeleni de până la începutul secolului XX.

În comunicarea sa, autorul subliniază că această greșită apreciere a apărut din necunoașterea situației culturii și artelor din Transilvania, apoi din cauza ignorării de către mulți istorici de artă, a pictorilor transilvăneni de alte naționalități.

Altă realitate ignorată, este aceea că din secolul al XVIII-lea și până la jumătatea secolului al XIX-lea, pictura transilvăneană este, de fapt, superioară celei din cele două principate. Influențele picturii central-europene ajunse aici după anexarea provinciei la Imperiul Habsburgic, accelerează dezvoltarea picturii, diversificarea genurilor și calitatea creațiilor multor pictori. În Principate însă, continuă arta frescelor bisericesti și miniatura, pictura de șevalet apărând abia la început de secol XIX. De-a lungul vremii, deosebirile calitative se atenuează, dar numai de la Theodor Aman, și mai ales cu Grigorescu, pictura Vechiului Regat devine superioară calitativ celei din Transilvania. După Primul Război Mondial, pictorii transilvăneni, mai receptivi la noile tendințe din arta europeană și chiar din cadrul avangardei, se integrează de asemenea în concertul diverselor curente, maniere și tendințe ce se manifestau în ansamblul picturii românești.

Wilhelm Auerlich (1853–1917), un talentat fotograf sibiian

Gudrun-Liane Ittu

Invenția lui Louis Daguerre (1787–1851), Niecephore Niépce (1865–1833) și Henry Fox Talbot (1800–1877), înregistrată în 1839, s-a răspândit cu o repeziciune oarecum comparabilă cu cea a internetului în zilele noastre, fiind cunoscută destul de curând și pe meleaguri transilvănene. Din cauza faptului că, la început, producerea de fotografii a fost destul de costisitoare, atelierele permanente au fost înființate relativ târziu. Sibiul s-a numărat printre primele orașe cu astfel de

studiouri. Cu toate acestea, nu există o lucrare monografică care să-i cuprindă pe toți fotografiile importanți ai urbei, ci numai unele abordări parțiale. Ne propunem să identificăm toate studiourile existente între 1854 și 1918, dedicându-le micromonografii. Lucrarea de față îl are ca figură centrală pe Wilhelm Auerlich, una dintre personalitățile proeminente în domeniu, a cărui atelier a funcționat între 1887 și 1916.

Document și emoție artistică. Arta și Marele Război

Iulia Mesea

Schimbările majore declanșate de prima conflagrație mondială au avut loc nu doar în viața economică, socială, politică, ci și în cea culturală/artistică/spirituală. La transformarea chipului lumii au contribuit și artiștii, adevărate seismografe ale evenimentelor acelor ani ai speranței și disperării, ai dorinței de schimbare și ai catastrofelor distrugerii. Arta de război a devenit purtătoarea unei încărcături emoționale fără precedent, fie că era realizată la fața locului, pe front, prin penelul „reporterilor de război” sau al unor artiști combatanți, fie de acasă, din spatele liniilor. O serie de lucrări din colecțiile de pictură și grafică ale Muzeului Național Brukenthal oferă posibilitatea abordării subiectului artei de război din perspectiva unei tematici și a unei stilistici specifice, a unei raportări narativ literale sau simbolice la tematica de război, a consemnărilor de pe front sau din spatele frontului, a raportării artiștilor la Marele Război, a manifestărilor artistice premonitoare sau prelungirii, în perioada interbelică, a unor subiecte apărute în anii conflagrației.

Sunt discutate lucrări ale artiștilor: Margarete Depner, Hans Eder, Hans Hermann, Ludwig Hessheimer, Ernst Honigberger, Karl Hübner, Aurel Popp, Trude Schullerus.

Filme de propagandă versus capodopere hollywoodiene în Sibiul interbelic

Bianca Karda

În perioada amintită, cinematografia a constituit un mijloc de transmitere a informațiilor, un canal de propagandă a epocii, a fost în egală măsură formatoare de opinii și modalitate plăcută de petrecere a timpului liber.

Între reminiscențele culturale ale fostului Imperiu Austro-Ungar, se remarcă o inerție încă existentă în primii ani după Unire, parțial redusă la mijlocul perioadei, dar reluată în forță în preajma izbucnirii celei de a doua conflagrații mondiale, însă în esență niciodată anulată definitiv. De cealaltă parte, a apărut în mod firesc tendința de raliere la actualitatea anilor '20 și '30 ai secolului trecut, astfel încât asistăm la un melanj între trecut și prezent, un fenomen interesant de observat în cinematografie.

Producțiile cinematografice de la Hollywood au cucerit lumea, filmele rulând

în fiecare țară/provincie/oraș. Ca o particularitate, Sibiu, ca și celelalte orașe transilvane, a fost la confluența între modelele culturale german, austriac, maghiar, dar și anglo-american sau autohton. Publicul sibian era invitat să se bucure de producții cinematografice din toate aceste țări, unele dintre acestea fiind filme despre care astăzi nu se mai știe nimic. Actori și regizori care s-au bucurat de notorietate, filme realizate după spectacole de operetă vieneze, sunt de mult uitați astăzi, gloria lor a rămas efemeră și limitată la granițele fostelor provincii ale Imperiului Austro-Ungar.

Imagini istorice ale orașelor în „Boabe de grâu” (1930-1935), revistă ilustrată de cultură

Anda-Lucia Spânu

Cu o apariție (aproape) lunară, revista *Boabe de grâu* a fost concepută pentru a fi deschisă spre universalitate. Profilul enciclopedic al revistei rezulta, pe de o parte, din temele alese, fapte de cultură importante, cât mai diverse, într-o prezentare elegantă, iar pe de altă parte, se datora formației intelectuale și preocupărilor redactorului ei, Emanoil Bucuța, excelent cunoscător al spațiului istoric și geografic național, dar și un foarte subtil observator al faptelor de civilizație și al tendințelor culturale din Europa.

Cuprinsul revistei este structurat în trei mari secțiuni:

1. *Studii* (prezentări de instituții științifice, de cultură sau de artă; studii istorice sau arheologice; descrieri ale unor monumente istorice; studii urbanistice; educație și învățământ; literatură română, a naționalităților conlocuitoare sau universală; filologie și etnografie).

2. *Cronica* (prezentări de cărți, conferințe, congrese, expoziții; Teatru, muzică, cinematograf, radio; Turism, sport educație fizică), redactată în întregime de Emanoil Bucuța.

3. *Educația poporului în alte țări (Adaus)* este rubrica aproape permanentă care încheie revista și conține studii detaliate ale unor colaboratori de peste hotare (aproape toate traduse de către Emanoil Bucuța).

Meniuri vechi de restaurant din Biblioteca Brukenthal

Radu Teuceanu

Biblioteca noastră se află în posesia unui pachet cu 222 de meniuri de restaurant din diferite orașe din România, Italia, Austria și Ungaria, din perioada (datată foarte exact) cuprinsă între 11 mai 1917 și 9 aprilie 1948. Aceste meniuri au fost colecționate și păstrate cu grijă de colonelul Josef Dombora din Sibiu, care

le-a donat bibliotecii în data de 15 iunie 1948. Dombora, care este aproape necunoscut în prezent, este autorul unei broșuri cuprinzând tabele ale pozițiilor de tragere, publicată la Sibiu, în 1907, atunci când avea numai gradul de locotenent. Meniurile, care nu au format de carte copertată, ca în prezent, ci de foi volante, au dimensiuni diferite și sunt tipărite în diferite oficine. De asemenea, aceste meniuri cuprind reproduceri de blazoane, dar și reclame publicitare, acestea din urma imprimate alb-negru sau alb-albastru. Pe de altă parte, imitând cele mai vechi cărți tipărite, unele meniuri au fost imprimate cu cerneală neagră și roșie.

Dansul popular reflectat în fotografii din colecții sibiene

Delia Voina

Această lucrare își propune prezentarea imaginilor având ca subiect dansul popular românesc, săsesc și țigănesc din sudul Transilvaniei prin fotografii luate la fața locului de către frații Emil și Joseph Fischer, fotografii cei mai importanți ai Sibiului din secolul al XX-lea. Emil și Joseph Fischer au dezvoltat un imens și bogat material foto-jurnalistic, fiind considerați, pe bună dreptate, cronicari vizuali al secolului trecut.

Fotografiile reprezentând dansuri populare sunt păstrate în: colecția Muzeului Național Brukenthal, colecția Centrului de dialog și cultură „Friedrich Teutsch” al Bisericii Evanghelice C.A. din România și colecția Fototecă a Muzeului „ASTRA”.

SECȚIUNEA VI
GERMANISTICĂ

*Kollokationen im Wissenschaftsalltag /
Colocații în comunicarea cotidiană științifică*

Doris Sava

In verschiedenen Wissenschaftssprachen haben sich sprachliche Routinen entwickelt, die den wissenschaftlichen Diskurs geprägt haben, sodass der Eindruck von Wissenschaftlichkeit mit der Formulierung einer Aussage eng verbunden ist. Der Vortrag berücksichtigt die Relevanz formelhafter Prägungen für die Textkonstitution, die Besonderheiten (sprach)spezifischer Konventionen schriftlicher Wissenschaftskommunikation, wobei wissenschaftssprachliche Gebrauchsspezifika ausgewählter Kollokationen *in den Blick genommen* werden. Formelhaftigkeit kann auf verschiedenen Ebenen beschrieben werden und äußert sich in der Anordnung spezifischer Textbausteine und im Vorkommen konventionalisierter Textmuster, zu denen auch das standardisierte und tradierte Inventar an Formulierungsroutinen der alltäglichen Wissenschaftssprache (AWS) gehört. Der professionelle Schreiber verwendet die konventionalisierten AWS-Ausdrücke formal und funktional angemessen, während ein Studienanfänger mit idiomatisch geprägten Verstehenspräferenzen wenig vertraut ist. Die sprachübliche Kombinatorik einzelner Wörter aufgrund von Kombinationspräferenzen und -restriktionen und die Häufigkeit des Vorkommens von *Kollokationen* im (fach- und berufs-

În diferite limbaje științifice s-au format rutine verbale care și-au pus amprenta asupra discursului științific, impresia de caracter științific fiind legată în mare măsură de formularea enunțurilor. Lucrarea evidențiază relevanța structurilor formalizate pentru constituirea textului și caracteristicile convențiilor specifice comunicării științifice scrise, concentrându-se asupra particularităților de utilizare a anumitor colocații. Formalismul acestora poate fi descris la diferite niveluri și își găsește expresia în modul de combinare a structurilor fixe specifice care generează textul precum și în prezența unor modele de text convenționalizate, la acestea adăugându-se și inventarul standardizat, transmis de la o generație la alta, al formulelor de rutină folosite în limbajul științific cotidian (LȘC). Profesionistul utilizează expresiile convenționalizate ale LȘC adecvat din punct de vedere formal și funcțional, în timp ce un student începător e prea puțin familiarizat cu preferințele de înțelegere cu caracter idiomatice. Combinările uzuale ale diferitelor cuvinte pe baza unor preferințe și restricții combinatorii și frecvența ocurenței *colocațiilor* în

spezifischen) Sprachgebrauch vermögen anzudeuten, dass die Erfassung und Erforschung usueller bzw. fachspezifischer Wortverbindungen aus der Sicht der handelnden Kompetenzentwicklung in der (fremden) Sprache Deutsch und in der akademischen und wissenschaftlichen Textproduktion wichtig ist. Der Vortrag geht darüber hinaus auf die Herausforderungen der Wissenschaftssprache allgemein und die Wichtigkeit der Schreibrförderung ein.

limbajele profesionale și specializate indică importanța inventarierii și investigării îmbinărilor lexicale existente în limbajul uzual și specializat din perspectiva dezvoltării competenței de a realiza acte de limbaj în limba germană (străină) și a producției de texte academice și științifice. În plus, lucrarea se ocupă și de provocările generale ale limbajului științific precum și de importanța stimulării activității de scriere.

**„Zierend“ und „dozierend“: siebenbürgische gestickte
Spruchtücher / Decorative și educative: ștergarele ardelenesti cu
inscripții brodate**

Nora Căpățână

Der vorliegende Beitrag widmet sich einem vorwiegend in Siebenbürgen anzutreffenden traditionellen Gegenstand zur Ausschmückung der dörflichen wie bürgerlichen Haushalte von früher: dem mit Sinnsprüchen bestickten Ziertuch. Mit Lebensweisheiten und moralisierenden Aufforderungen versehene Wandbehänge, Überhand- und Küchentücher, Schrankbrettborden und Läufer werden aus der Perspektive ihres Ursprungs, ihrer Verbreitung und Zweckbestimmung dargestellt, wobei auch die sinn- und lehrreichen Aussagen kommentiert werden.

Lucrarea de față este dedicată unui obiect artizanal tradițional destinat decorării gospodăriilor rurale și burgheze de odinioară, întâlnit mai cu seamă în Ardeal: ștergarul cu inscripții brodate. Păretare, ștergare de bucătărie, ornamente textile pentru rafturi precum și milieuri inscripționate cu aforisme și îndemnuri moralizatoare sunt prezentate din perspectiva originii, răspândirii și funcționalității lor, fiind comentate și mesajele lor sugestive și educative.

**Friedrich Wilhelm Schusters Rolle in der Sammlung und
Übersetzung rumänischer Volksdichtung ins Deutsche / Friedrich
Wilhelm Schuster și rolul acestuia în culegerea și traducerea
poeziilor populare românești în limba germană**

Lăcrămioara Popa

Die vorliegende Studie setzt sich zum Ziel, | Studiul de față își propune să analizeze

die literarische Persönlichkeit des repräsentativen siebenbürgisch-sächsischen Volkskundlers, Dichters und Übersetzers Friedrich Wilhelm Schuster im Hinblick auf seine Beschäftigungen mit der rumänischen Volksdichtung im 19. Jahrhundert zu analysieren. Schusters Faszination für die rumänische Volksdichtung lässt sich auf die Formenvielfalt dieser Volkslieder zurückführen, auf deren Reichtum an Reimen, an Bildern und Klangmitteln. Der Übersetzer sah sich der Herausforderung gegenübergestellt, den eigenartigen Rhythmus dieser Volkslieder nicht wortgetreu, sondern geistreu in deutscher Sprache zu vermitteln, um sie dem deutschen Leser näherzubringen. Das Neue, das er in der Analyse rumänischer Volksdichtung bringt, besteht vor allem in der Abgrenzung des ästhetischen Wertes vom historischen, und in seiner Auffassung von freier literarischer Übersetzung.

personalitatea literară a folcloristului și traducătorului transilvănean Friedrich Wilhelm Schuster prin prisma preocupărilor acestuia față de poezia populară românească cu accent pe baladele populare românești. Intellectualul Fr. W. Schuster, recunoscut unanim drept un valoros folclorist sas din Transilvania secolului al XIX-lea, s-a dovedit a fi și un talentat traducător, fascinat de frumusețea și multitudinea formelor liricii populare românești. Bogăția ritmurilor, abundența imaginilor și a sunetelor i-au stârnit interesul și i-au oferit ocazia de a-și pune la încercare măiestria de traducător. Traducerile sale în limba germană, remarcabile prin acuratețe și maximă apropiere de spiritul folclorului românesc, au contribuit într-o mare măsură la popularizarea folclorului românesc în rândul cititorilor de limbă germană din România dar și din străinătate.

Zu den Bedeutungen des Lexems „Ägrisch“ in deutschen Belegen siebenbürgischer urkundlicher Quellen und im Siebenbürgisch-Sächsischen; etymologische Deutung des Lexems aufgrund entsprechender Fachliteratur / Sensurile cuvântului „Ägrisch“ [agrișă] în documentele transilvane germane și în graiurile săsești din Transilvania; etimologia cuvântului stabilită pe baza literaturii de specialitate

Sigrid Haldenwang

Das Wort „Ägrisch“ ist beginnend mit der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts in deutschen siebenbürgischen Quellen verzeichnet. Sowohl die urkundlichen als auch die mundartlichen siebenbürgisch-sächsischen Belege bringen die Bedeutung „Stachelbeere“ [Ribes grossularia] sowie auch

Cuvântul „Ägrisch“ [agrișă] este atestat în documentele transilvane începând cu a doua jumătate a secolului al XV-lea. Atât în atestările transilvane cât și în atestările graiurilor săsești din Transilvania, lexemul apare cu sensul de „agrișă“ [Ribes grossularia], dar și

andere Bedeutungen. Aus dem dialektalen Bereich ist das Lexem in die siebenbürgische Umgangssprache eingesickert und wird letztlich den Sprachvarianten des Standarddeutschen zugeordnet. Des Weiteren wird auch auf die Etymologie des Wortes näher eingegangen. Die mundartlichen Fallbeispiele sind dem *Siebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuch* und dem *Nordsiebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuch* entnommen.

cu alte sensuri. Din sfera dialectală cuvântul pătrunde în limba germană uzuală transilvană, devenind pe parcurs o variantă a limbii germane standard. Lucrarea se referă și la etimologia acestui cuvânt. Exemplele dialectale provin din *Dicționarul graiurilor săsești din Transilvania și din Dicționarul care cuprinde graiurile săsești din Transilvania de Nord*.

Die Rezeption des 500. Reformationstages im rumänischen Kulturraum / Receptarea celei de-a 500-a aniversări a Reformei în spațiul cultural românesc

Cristina Mihail

Der Vortrag geht den Begebenheiten nach, die das 500. Reformationsjubiläum ankündigen sowie würdigen. Daher werden in den Ausführungen dieses bedeutende Ereignis und dessen Wahrnehmung im rumänischen Sprach- und Kulturraum eingehender untersucht. Online-Beiträge aus den Bereichen Kunst, Kultur, Musik, Religion und Politik werden mit einbezogen. Das besondere Augenmerk liegt hierbei auf der Untersuchung der Unternehmungen der deutschsprachigen Minderheit, um die Bedeutung der Reformation in Rumänien und überhaupt zu verdeutlichen.

Lucrarea trece în revistă evenimentele artistice, muzicale, culturale, care, alături de declarațiile politice sau luările de poziție din lumea religioasă, au precedat sau au marcat aniversarea a 500 de ani de la reforma lui Luther. Plecând de la conturarea profilului aniversării în mediul virtual românesc, lucrarea va evidenția contribuțiile minorității germane din România la celebrarea importanței globale a Reformei și a semnificației pentru țara noastră.

Comitetul de organizare a sesiunii:

Președinte:

C.S. I dr. Paul Niedermaier, membru corespondent al Academiei Române

Membri:

C.S. III dr. Andreea Buzaș
C.S. I dr. Vasile Ciobanu
C.S. I dr. Sigrid Haldenwang
C.S. I dr. Dan Dumitru Iacob
C.S. III dr. Anda-Lucia Spânu
C.S. II dr. Maria Emilia Țiplic
C.S. Mariana Vlad